

Stockholms
stad

kista
SCIENCE CITY

INTERNET
OF THINGS
SVERIGE

Forum trygghet i stadsrummet med IoT

Förord

I ett landskap präglat av snabba tekniska framsteg och ett växande behov av hållbara samhällslösningar, står vi, Kista Science City och IoT Sverige, enade i vårt uppdrag att leda vägen mot en smartare och mer inkluderande framtid. Vår gemensamma strävan att utnyttja sakernas internet (IoT) för att skapa mervärde i offentlig sektor speglar en djupgående förståelse för teknikens potential att förändra livet till det bättre för alla.

Integritetsskyddsmyndighetens roll som en innovationsfrämjande myndighet, och användningen av regulatoriska sandlådor, är centrala för att säkerställa att Sverige fortsätter att vara i framkant av teknologisk utveckling med respekt för individens integritet.

Denna rapport redogör för två projekt samt parternas strategiska arbete inom samhällsfrämjande innovationer med hänsyn till den

personliga integriteten. De två projekten *Forum Trygghet* och *IMY Pilot Regulatorisk Sandlåda* syftar till att bidra till att förbättra den offentliga sektorns effektivitet och service och samtidigt skydda och stärka medborgarnas rättigheter och integritet.

Genom att engagera oss i detta arbete, tar vi ett viktigt steg mot att förverkliga visionen om smarta städer och samhällen där teknologi tjänar människan, inte tvärtom. Det är en vision som kräver samarbete, innovation och en djärv vilja att ompröva hur vi lever och arbetar.

Med denna rapport hoppas vi inspirera till fortsatt dialog, utforskning och handling samtidigt som vi respekterar och skyddar individens rättigheter. Låt oss tillsammans bygga broar mot framtiden, en där teknologi och innovation bidrar till ett inkluderande och hållbart samhälle för alla.

Catrin Ditz
Programchef, IoT Sverige

Karin Bengtsson
VD, Kista Science City

Innehåll

Forum trygghet i stadsrummet med IoT	4
Workshopar om etik och integritet	4
Strategisk innovation för Sverige	5
Innovationsprojekten <i>Trygghetslabbet</i> och	
Forum trygghet i stadsrummet med IoT	6
Nationellt forum för trygghet	6
Vistelsemätning med LiDAR	6
Integritetsskyddsmyndighetens regulatoriska sandlåda	7
Tolkning av regelverk	7

<i>Forum för trygghet i stadsrummet med IoT:</i>	
Sensorer för integritet och trygghet i stadsrummet	8
Ansvarsfull digitalisering ur ett etiskt perspektiv	8
Workshop i etik	8
Workshop om personlig integritet	9
Urvalsprocessen	II
Det praktiska arbetet i pilotprojektet	II

IoT Sverige, Kista Science City och Trafikkontoret	
deltar i IMY:s pilotprojekt	II
Frågeställningar	13
Att tänka på vid användning av kamerateknik i det offentliga rummet	14

Referenskonsekvensbedömningar kan bli normerande	14
Slutnoter	16

Forum trygghet i stadsrummet med IoT

När Integritetsskyddsmyndigheten (IMY) som första svenska myndighet provade regulatorisk testverksamhet, ett arbetssätt där innovatörer och verksamhetsutvecklare får dialogbaserad vägledning i gråzonsfrågor om dataskydd, var intresset stort. Erfarenheterna från myndighetens första pilotprojekt var mycket positiva.

Det visade sig finnas ett stort behov bland kommuner, innovatörer och leverantörer av ett forum där frågor om integritet och innovation kan diskuteras. Projektet Forum trygghet i stadsrummet med IoT genomfördes under perioden juni till december 2023, med syftet att hitta en samverkansform som ökar förmågan att utveckla kloka och innovativa arbetssätt som kan öka tryggheten i det offentliga stadsrummet med IoT.

Forumet hade särskilt fokus på regulatoriska och etiska frågor, där deltagare från Stockholm, Karlstad och Linköping, som alla driver undersökande trygghetsprojekt med IoT-teknik, bidrog med sina olika erfarenheter och frågeställningar. Inom ramen för forumet diskuterades även den pågående kamerautredningen och man delade erfarenheter

kring IoT-baserade trygghetslösningar med Responsible Sensing Lab i Amsterdam. IoT Sverige, Kista Science City och Stockholms Stad deltog i en pilot i IMYs regulatoriska testverksamhet (numera kallad sandlåda), IoT Vistelsemönster och trygga offentliga miljöer.

Workshopar om etik och integritet

Inom forumet delades programmet upp i två workshopar – en om etik och en om integritet. I integritetsworkshopen deltog jurister från de olika städerna, vilket gav viktiga insikter – juristerna kommer ofta annars in sent i innovationsprocesser inom det här området, och då kan det vara för sent att ta ställning till de juridiska frågor som måste besvaras innan en teknisk lösning kan färdigställas och tas i bruk.

Kommuner har krav på sig att arbeta kostnadseffektivt, vilket kräver förutsägbarhet i arbetet. Samtidigt ska man klara av att arbeta utforskande, men också att göra rätt. I ett neutralt och nischat forum kan flera roller och perspektiv samlas och utforska svåra frågor bortom den dagliga verksamheten, frågor som behöver behandlas långt innan en upphandlingsprocess tar sin början.

Forumet undersökte samarbetsformer som stärker deltagarnas kunskap och kompetens inom juridik och etik kopplat till utveckling av tjänster med IoT, så att nya IoT-lösningar ska kunna utvecklas och användas på ett ansvarsfullt sätt.

Strategisk innovation för Sverige

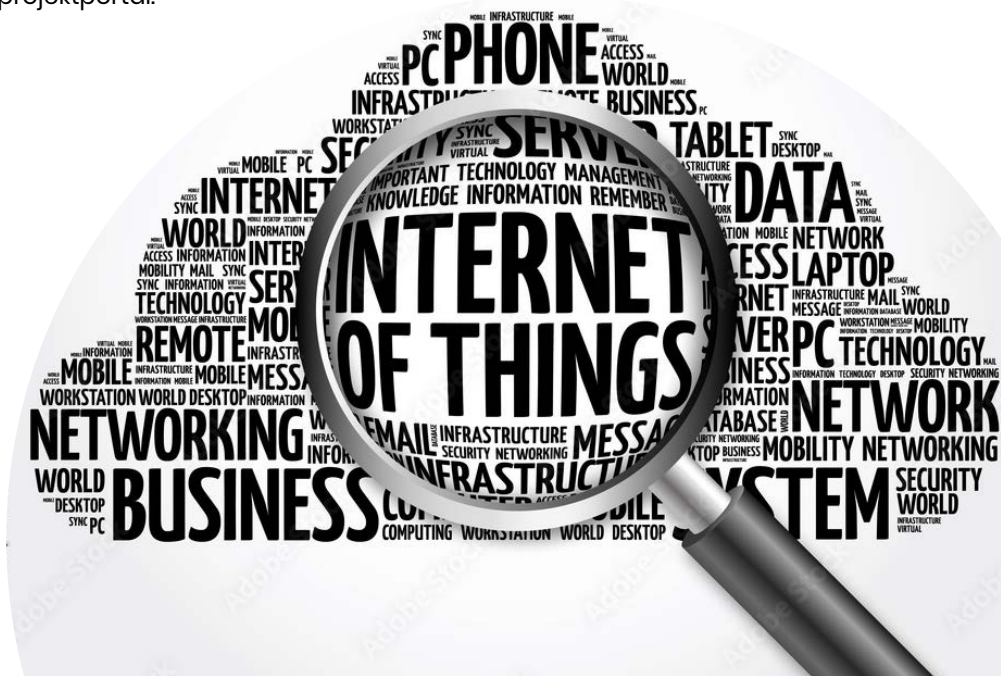
Verket för innovationssystem (Vinnova), Statens energimyndighet (Energimyndigheten) och Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande (Formas) finansierar sjutton strategiska innovationsprogram.

Genom samverkan inom områden som är strategiskt viktiga för Sverige skapas förutsättningar för hållbara lösningar på globala samhällsutmaningar och en ökad internationell konkurrenskraft. Inom programmen utvecklar företag, akademi och organisationer tillsammans framtidens hållbara produkter och tjänster.

Internet of Things Sverige (IoT Sverige) är ett av de strategiska innovationsprogrammen. IoT Sverige arbetar för att hitta lösningar på globala samhällsutmaningar och för ökad internationell konkurrenskraft, och finansierar en mängd innovationsprojekt inom olika områden. Information om samtliga projekt finns i IoT Sveriges projektportal.¹

Projekten ska leda till nya modeller och prototyper för tjänster, produkter och samhällsservice – alla med målet att ge ökad kvalitet, hållbarhet och effektivitet för Sveriges invånare. Att föra vidare kunskap är en viktig del i samtliga projekt. Det huvudsakliga målet med programmet är att hitta lösningar på gemensamma utmaningar inom den offentliga sektorn – framförallt i kommuner och regioner. Grundtanken är att bidra till ett bättre liv och en bättre välfärd för alla i Sverige.

För att lyckas med innovationsprojekten jobbar IoT Sverige med samarbeten och nätverk med en mängd olika aktörer. Syftet är att dela forskningsbaserad och empirisk kunskap mellan offentlig sektor, företag, akademi, organisationer och samhället i stort.

Innovationsprojektet *Trygghetslabbet* och *Forum trygghet i stadsrummet med IoT*

Kista Science City har under 2023 bedrivit projektet Trygghetslabbet och Forum trygghet i stadsrummet med IoT.

Trygghetslabbet vill visa på möjligheterna med att använda digitalisering med stöd av IoT och innovation för att introducera ett datadrivet arbetssätt och inkludera fler perspektiv i arbetet med att öka tryggheten i Kista, en stadsdel i norra Stockholm. Labbet designades för att involvera aktörer från akademi, näringsliv och offentlig förvaltning i Kista då trygghet i stadsrummet är ett komplext problem som kräver samverkan över organisationsgränser och nya angreppssätt.

Nationellt forum för trygghet

Det strategiska projektet Forum trygghet i stadsrummet med IoT (Forumet) har tagit avstamp i Trygghetslabbet och syftar till att öka den nationella förmågan att utveckla klok och innovativ hantering av regulatoriska och etiska frågor kopplat till offentlig trygghet. Målet är att skapa ett nationellt forum där kommuner och aktörer som arbetar med trygghet i offentlig miljö och IoT kan mötas för att samverka kring dessa frågor. Syftet med forumet var att samla aktörer som arbetar med trygghet i offentlig miljö och IoT och därmed skapa viktiga förutsättningar för att innovation i landet kommer många till del på kort tid och att

kunna växeldra utvecklingen på området. Forumet fokuserade särskilt på integritet och etik.

Trafikkontoret i Stockholm och Trygghetslabbet har utforskat hur man med IoT som stöd kan mäta människors vistelse vid offentliga platser. Trygghetsundersökningar visar att kvinnor undviker platser de upplever som otrygga, därav kommer hypotesen att platser där kvinnor och barn vistas upplevs tryggare än andra. Det har medfört att många städer i västvärlden mäter andelen kvinnor och barn vid olika tidpunkter som en indikator på hur trygg eller otrygg en plats upplevs.¹ Upplevd trygghet definieras som individens subjektiva känsla av säkerhet i en miljö, påverkad av både miljöns utformning och den sociala miljön. Genom ett uppkopplat offentligt rum kan detta åstadkommas med flera olika lösningar. Slutsatser från denna typ av mätningar skulle sedan kunna utgöra relevant planerings- och beslutsunderlag vid utformandet av det offentliga rummet och dess allmänna platser där människor ofta vistas, till gagn för samhällslivet i stort.

Vistelsemätning med LiDAR

I ett samarbete mellan Integritetsskyddsmyndigheten (IMY) och IoT Sverige har projektet Vistelsemätning utforskat om LiDAR-sensorer (light detection and ranging) är en lämplig teknik ur integritetssynpunkt för att bedriva vistelsemätningar. LiDAR-teknik har länge använts inom landskapsmodellering och i bygg- och konstruktionsbranschen. Idag används den också i autonoma fordon och fordon med avancerade säkerhetssystem. Många mobiltelefoner använder LiDAR-teknik för ansiktigenkänning. LiDAR är närbesläktat med tekniker som radar (radio detecting and ranging) och sonar (sound navigation and ranging). LiDAR baseras på pulser av laserljus istället för radio- eller ljudvågor.

Integritetsskyddsmyndighetens regulatoriska sandlåda

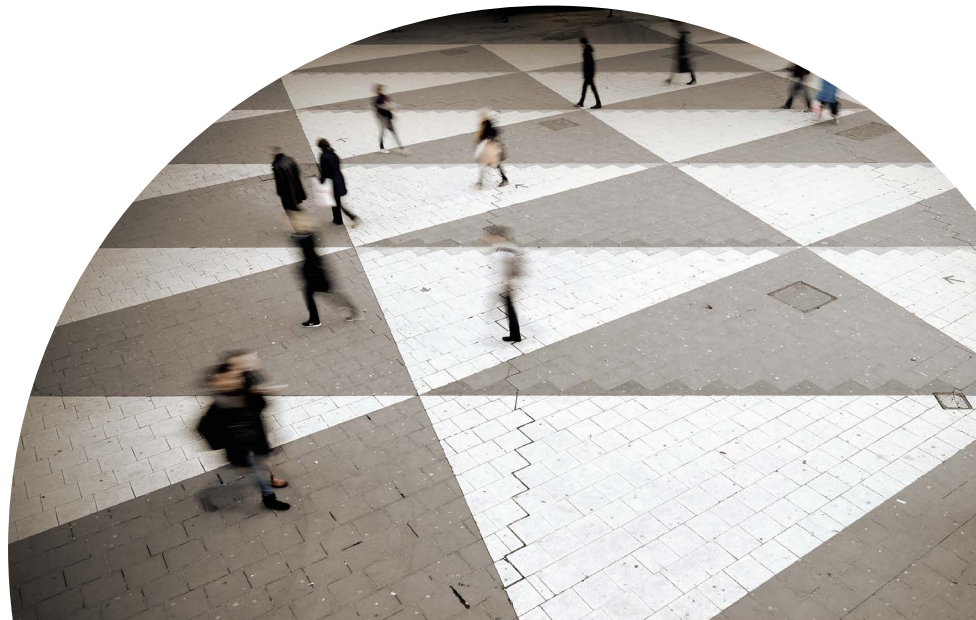
Integritetsskyddsmyndigheten (IMY) har under 2022 och 2023 vid två tillfällen bedrivit en försöksverksamhet i form av så kallad regulatorisk sandlåda. Den första försöksverksamheten rörde federerad maskininlärning, en form av decentraliserad AI, där två vårdgivare utvärderade möjligheterna att gemensamt träna en maskininlärningsmodell.² Den andra försöksverksamheten (pilotprojektet) gjordes i samarbete med IoT Sverige, Kista Science City och Stockholms stad (Trafikkontoret), se nästa avsnitt nedan.

Tolkning av regelverk

Regulatorisk sandlåda är en verksamhet där utvecklare och till exempel tillsynsmyndigheter arbetar tillsammans för att tolka hur regelverket kan fungera i praktiken med innovativa produkter och tjänster. Avsikten är bland annat att öka den rättsliga förutsebarheten, förkorta tiden till att aktörens produkt eller tjänst når marknaden och underlätta för startup- och småföretag. Regulatorisk sandlåda kallas ibland också för sandbox, testbädd, växthus eller drivhus.

Grundtanken med regulatoriska sandlådor på data-skyddsområdet är att tillsynsmyndigheten ger utforskande, dialogbaserad vägledning till innovationsaktörer i utbyte mot att arbetet sammanfattas i en publik rapport som möjliggör lärande för fler. Därmed utvecklas praktiska exempel i gråzonsfrågor, det vill säga frågor där praxis eller annan vägledning saknas, inom områden där både tekniken och juridiken är komplicerad, relativt ny och oprövad. Samtidigt bidrar arbetssättet till att öka tillsynsmyndighetens förståelse för ny teknik och hur den kan tillämpas. Att tillsynsmyndigheterna kan öka sin kunskap om teknikutvecklingen och hur ny teknik fungerar är en förutsättning för att de sedan ska kunna applicera juridiken på ett adekvat och ändamålsenligt sätt.

Från och med 2024 har vägledning genom regulatoriska sandlådor blivit en permanent del av IMY:s verksamhet.

Forum för trygghet i stadsrummet med IoT: Sensorer för integritet och trygghet i stadsrummet

Ansvarsfull digitalisering ur ett etiskt perspektiv

Det finns ett bredare ramverk för ansvarsfull digitalisering för arbete med digital etik med kommuner som har tagits fram av [Kommittén för teknologisk innovation och etik \(KOMET\)](#). KOMET tillsattes av regeringen och var verksam 2018–2022. På [verktygets hemsida](#) framgår det att ”Ansvarsfull teknikutveckling är att tillämpa ett etiskt förhållningssätt vid utveckling, användning och spridning av ny teknik och att bidra till ett miljömässigt, socialt och ekonomiskt hållbart samhälle.” Ett liknande ramverk är utvecklat av [Responsible Sensing Lab](#) i Amsterdam, som är ett samarbete mellan Amsterdam stad och Amsterdam Institute for Advanced Metropolitan Solutions (AMS Institute). Både Responsible Sensing Toolkit och KOMET:s verktyg erbjuder breda ramverk för etik och integritet. I forumet valde vi att separera etik och integritet och arbeta med en fråga i taget.

I valet av de experter på digital etik som skulle hålla i workshops i etik för forumet sökte vi efter en partner som kunde erbjuda en forskningsbaserad metod, gärna en metodik som redan används av kommuner och som kommunerna skulle kunna arbeta vidare med. Etikforskare på Stockholms Universitet, KTH och RISE intervjuades. Ett systematiskt arbete med etik inom innovation och digitalisering är inte utvecklat hos de kommuner som deltog i forumet. I ett [projekt om etik från Stockholm Senseable Lab](#) har Barbro Fröding, associate professor på KTH, intervjuat sex innovationsprojekt i Stockholm Stad som arbetar med IoT om deras arbetssätt. Ett gemensamt ramverk för etik saknas och det är upp till varje innovationsprojekt inom IoT att hantera etiska frågor på sitt sätt. Det resulterar ofta i att projektgruppen förhåller sig till

etiska frågor internt i projektet, utan extern styrning. Barbro Fröding arbetar med Value Sensitive Design som är en [teoretisk grund och metodik](#) för design av teknik med människovärden och det finns verktyg som tillgängliggör metodiken.

Shengnan Han, associate professor på Stockholms Universitet, forskar inom AI och etik, lyfte fram hur viktigt det är att ta in kontexten i en etikdiskussion. Det arbetssätt som valdes till workshoparna i forumet utvecklades av två forskare i digital etik på RISE, Tisha Hupkes och Hayley Ho, och kallas [händelsedrivna etik](#) (action-driven ethics).

Workshop i etik

Workshoparna i etik samlade totalt fjorton deltagare i två digitala möten. Tisha Hupkes och Hayley Ho designade och ledde en process där deltagarna fick prova på händelsedrivna etik. I den andra workshopen användes allmänna platser som kontext för ett utforskande av etiken kring att använda sensorer för att hämta in data om en plats.

Upplägget var i korthet att vi utgick från snällhet. Gruppen arbetade bland annat med egna upplevelser och storytelling kring snällhet och allmänna platser som ett sätt att närma sig en delad multisensorisk undersökning av de platser som kan påverkas av införande av sensorteknik. Övningarna öppnade upp för att kunna gå vidare och arbeta med frågor för caset vistelsemätning av typen ”Hur kan Jan Stenbecks torg bidra till att göra så att människor känner sig bemötta på ett snällt sätt? På vilka sätt skulle vistelsemätning på Jan Stenbecks torg kunna spela en roll i detta?”. Att använda en sensor riskerar att vi skapar endimensionella berättelser om en plats.

FAKTA

Händelsedriven etik

Händelsedriven etik är ett stöd i utvecklingen av motståndskraftiga, etiska och mångfacetterade metoder för samhällliga förändringar, metoder som ska respektera, engagera och inkludera alla. Händelsedriven etik underlättar samtal, transformation och utforskning inom områdena digitalisering, systemutveckling, policy, innovationsstyrning och stadsplanering. Diskussioner kring effekterna av dessa områden handlar ofta om frågor som "vilka är konsekvenserna av våra handlingar" eller "vilka regler, normer och skyldigheter ska jag följa". Detta är relevanta perspektiv samtidigt som vi måste inse att vi inte fullt ut kan förutse alla möjliga konsekvenser och att nuvarande regler, normer och skyldigheter inte alltid hänger med i vår snabbt föränderliga värld.

Händelsedriven etik kompletterar dessa perspektiv med ett nytt fokus på "Vad händer under tiden". Händelsedriven etik stödjer förmågan att lägga märke till vardagliga nyanser samtidigt som man ifrågasätter den inriktning som dessa förändringar tar. Detta för att i en snabbt föränderlig värld så händer de flesta transformationer gradvis på daglig basis, genom många små nyansförändringar. Att arbeta med samhällsförändringar kräver därför en förmåga att se och utmana dessa små nyanser i vardagen.

Händelsedriven etik kombinerar metoder som etnografi, deltagande aktionsforskning och design med utgångspunkter och metoder som upplevd egen erfarenhet, disidentifiering, kreativa upprepningar och kritik genom skapande.

En sådan risk kan vi hantera genom att arbeta med den här typen av metodik och frågor i designprocessen av nya lösningar.⁴

Deltagarna uttryckte att metoden är intressant särskilt i en uppstartsfas, eftersom den genererar en bredd av frågor kring sammanhanget. De önskade mer tid i workshopen för diskussion, det här är inte ett enkelt arbete som kan lösas i några steg utan kräver tid för utforskande. Några röster från utvärderingen av workshopen:

"Tror det är ett toppenverktyg både för att reflektera men också empatisera med olika målgrupper eller från olika perspektiv."

"En sån här workshop är bra i starten av ett projekt eller en ny satsning för att den väcker många frågor och man tänker lite större – det kan lägga grunden för oväntade riktningar och samtal under en utvecklingstid."

"Väldigt bra workshopmetoder, det var bra att kunna gräva djupt i tankar och känslor. Det kändes relevant både för mig personligen men också inom detta forums kontext relaterat till trygghet och kameror."

Workshop om personlig integritet

Forumet arrangerade en workshop om personlig integritet med intressenter från kommuner och leverantörer i syfte att diskutera komplexiteten med att driva innovationsprojekt för ökad trygghet i det offentliga rummet.

I workshopen deltog jurister, utvecklingsstrateger och projektledare från Stockholm Stad, Linköpings kommun och Karlstads kommun, samt jurister från IMY och Certezza. Ett antal olika roller och experter bidrog till många infallsvinklar i diskussionerna om teknik och juridik.

Det blev tydligt att det finns ett behov av att etablera inställningen att det ska vara en självklarhet att kombinera innovation och juridik, och att informationssäkerhet uppmärksammas i innovationsprocessen.

Det betonades att det är viktigt att utgå från sina/ verksamhetens behov och samtidigt beakta, förhålla sig till, och följa, beslutade regelverk. En sådan process måste få ta tid, annars är risken att innovationsarbetet påverkas av ett ensidigt fokus på att inte göra fel, eller att juridiken inte involveras. Det framkom vidare att deltagarna har en stark vilja att göra rätt men att det kan vara utmanande om man inte har tillgång till rätt kompetens. Samtidigt finns det stora möjligheter med ny innovativ teknik och det finns ett starkt behov av att kunna bli snabbare och effektivare i att kunna tillämpa tekniken på ett korrekt och ansvarsfullt sätt. Med de begränsade resurser som offentliga förvaltningar har vill man inte satsa på projekt eller teknik som kanske inte kan förverkligas, till exempel utvärdera teknik som man sedan inte får använda av regulatoriska skäl. Många gånger är det beställaren och inte leverantören

som tar risken. Leverantörer som kan analysera de dataskyddsrättsliga konsekvenserna av användningen av deras teknik kommer att ha ett försprång. Innovativa tekniker behövs för att kunna skapa ett hållbart och effektivt samhälle. Det skulle också kunna innebära att man använder många sensorer för analys av det offentliga rummet och att varje sensor dessutom kan leverera flera olika nyttor och värden, något som i sig kan innebära ytterligare regulatoriska osäkerheter.

En viktig slutsats som lyftes var behovet att tidigt involvera jurister och dataskyddsombud i innovationsprocesserna. Idag sker det sent eller inte alls och då kan dessa personer ofta uppfattas som bromsklossar när de väl kommer in. Att etablera ett samarbete över yrkesrollerna är centralt för att lyckas med en digitalisering.

I forumet betonades behovet av ett neutralt forum där utvecklingsledare, jurister, dataskyddsombud, innovationsprojektledare och andra förutsättningslöst och utan prestige kan diskutera och lära av varandra.

Grönlandsparken i Kista
- en del av projektet
*Forum Trygghet i
stadsrummet med IoT.*

IoT Sverige, Kista Science City och Trafikkontoret deltar i IMY:s pilotprojekt

Som framgår av avsnittet Integritetsskyddsmyndighetens regulatoriska sandlåda ovan, bjöd IMY in IoT Sverige, Kista Science City och Stockholms stad (Trafikkontoret) att delta i försöksverksamheten med regulatorisk sandlåda under 2023 (pilotprojektet) vad avser vistelsemätning med hjälp av IoT-teknik.

Vistelsemätning uppfyllde följande kriterier för att delta i försöksverksamheten, vilket var en förutsättning för att bli utvald:

- Deltagarnas projekt var i en så tidig fas att den tänkta personuppgiftsbehandlingen inte redan hade påbörjats,
- Deltagarnas projekt hade kommit tillräckligt långt för att kunna definiera relativt konkreta rättsliga frågeställningar,
- Deltagarnas projekt matchade IMY:s planering i tid och deltagarna kunde avsätta resurser för ett antal workshops under sommaren och hösten 2023, och
- Alla deltagare accepterade att IMY:s pilotprojekt skulle utmytna i en publik slutrapport.

Urvalsprocessen

I april 2023 presenterade IoT Sverige ett antal innovationsprojekt för IMY som skulle kunna vara intressanta för IMY att undersöka i samband med deras försöksverksamhet med regulatorisk sandlåda.

IMY visade särskilt intresse för det case som Trafikkontoret och Kista Science City utforskade inom ramen för Trygghetslabbet, som handlade om användning av sensorer för vistelsemätning för ökad integritet och trygghet i stadsrummet.

Kista Science City fick i början av maj 2023 möjlighet att presentera projektet för IMY som bedömde att projektet uppfyllde IMY:s kriterier för att ingå i försöksverksamheten.

Det praktiska arbetet i pilotprojektet

IMY bestämde ramarna för arbetet som kännetecknats av att:

- IMY och deltagarna tillsammans identifierar de rättsliga frågor som vägledningen ska fokusera på,
- IMY ger muntlig vägledning vid flera tillfällen under några månaders tid i form av workshops eller andra dialogbaserade former, och
- resonemang och bedömningar från vägledningen sammanfattas och publiceras i en rapport för att möjliggöra lärande för många.

Det praktiska arbetet i pilotprojektet bestod av tre faser och avslutades med ett webinarium:

- **UPPSTARTSFASEN:** Under juni 2023 hölls inledande möten för att presentera deltagarna och caset Vistelsemätning och för att klargöra förväntningar och förutsättningar vid deltagande i den regulatoriska sandlådan. IMY och deltagarna genomförde två workshops för att välja ut de frågeställningar som vägledningen skulle fokusera på. Uppstartsfasen inkluderade också ett gemensamt pressmeddelande⁵ och gemensamma aktiviteter under Almedalsveckan.
- **VÄGLEDNINGSFASEN:** Huvuddelen av arbetet genomfördes i form av en serie med fem workshoppar under perioden augusti–oktober 2023. De rättsliga frågeställningarna diskuterades och IMY gav löpande muntlig vägledning. Ett par särskilda mötestillfällen ägnades åt fördjupade genomlysningar av den aktuella tekniken. Vid det avslutande mötet reflekterade IMY och deltagarna också tillsammans kring arbetssättet med regulatorisk sandlåda, vad som fungerat bra och vad som kan utvecklas. Totalt medverkade ett 15-tal personer från IMY, IoT Sverige, Kista Science City och Trafikkontoret i arbetet.
- **RAPPORTFASEN:** Under november 2023–januari 2024 sammanställde IMY slutrapporten. IoT Sverige, Kista Science City och Trafikkontoret deltog vid slutgranskningen av rapporten som publicerades den 9 februari 2024, Trygghetsmätning i offentliga miljöer med hjälp av IoT-teknik – slutrapport från Integritetsskyddsmyndighetens regulatoriska sandlåda om dataskydd, (dnr IMY-2023-15495).
- **AVSLUTANDE WEBBINARIUM:** Den 9 februari 2024 presenterade IMY, slutrapporten vid ett livesänt webinarium. Webbinariet inleddes av

David Törngren, vikarierande generaldirektör på IMY. Därefter hölls ett panelsamtal med representanter från Esteban Calderón (Stockholms stad), Lucas Uhlén (Kista Science City) och Bobo Baudin (IoT Sverige) under ledning av Per Nydén som är koordinator för IMY:s innovationsarbete. Webbinariet spelades inte in och finns därför inte tillgängligt att ta del av i efterhand.

Under vägledningsfasen diskuterades bland annat hur den personuppgiftsansvariges sida (Trafiknämnden i Stockholms stad) skulle formulera ändamålet med den personuppgiftsbehandling som man vill göra för att uppnå syftet, det vill säga en tryggare offentlig miljö.

Ändamålet med behandlingen formulerades slutligen på följande sätt:

För att kunna skapa attraktiva, levande och trygga offentliga platser behöver kommunen återkommande över tid mäta de indikatorer som kännetecknar sådana platser. Detta behövs för att veta vilka platser som är attraktiva, levande och trygga, men också för att veta vilka som inte är det för att kunna rikta åtgärder samt följa upp med insatser.

Att mäta kompositionen av människor, och specifikt andelen kvinnor och barn, som uppehåller sig på en viss plats ger en god bild av om platsen är attraktiv och trygg för alla.

I anslutning till möten och workshoppar med IMY genomförde deltagarna även förberedande och kompletterande möten och workshoppar i syfte att förbereda för arbetet och svara på frågor om teknik och annat, som IMY behövde få veta.

Frågeställningar

Vid den andra workshopen identifierade IMY följande preliminära frågeställningar som bedömdes vara inom den juridiska gråzonen med avseende på dataskyddsregelverket:

1. Utgör de uppgifter som samlas in via den/de aktuella tekniken/teknikerna personuppgifter?
2. Finns det rättsligt stöd att samla in personuppgifterna?
3. Hur relaterar den/de aktuella tekniken/teknikerna till kamerabevakningslagen?

Under pilotverksamheten (den 1 juli 2023) trädde lagen (2023:196) om kommuners ansvar för brottsförebyggande arbete i kraft. Lagen syftar till att säkerställa att kommuner utifrån ett kunskapsbaserat underlag tar ställning till behovet av brottsförebyggande åtgärder och även tar visst ansvar för samordningen av det brottsförebyggande arbetet inom kommunen. Enligt 4 § ska kommunerna ta fram en lägesbild över brottsligheten inom kommunens geografiska område. Lägesbilden ska bland annat innehålla en kartläggning av brottsligheten och annan information av betydelse i sammanhanget. Av 5 § framgår att kommuner, med lägesbilden som underlag, ska besluta om en plan för vilka åtgärder kommunen avser att vidta för att förebygga brott (åtgärdsplan).

Begreppet brottsförebyggande åtgärder definieras inte i lagen om kommuners ansvar för brottsförebyggande arbete. Det är ett svårdefinierat begrepp som saknar en allmänt vedertagen definition. Enligt förarbetena till lagen kan begreppet även omfatta vissa trygghetsskapande åtgärder.⁶ Det är dock oklart i vilken grad. Det är exempelvis inte givet om Trafikkontorets tilltänkta datainsamling gällande vistelsemätning på en viss offentlig plats, eller om de trygghetsskapande åtgärderna som staden skulle vidta för att minska en eventuell snedfördelning mellan kvinnor, män och barn på platsen, kan anses utgöra sådana åtgärder som omfattas av lagen.

Frågan rörande rättsligt stöd att samla in personuppgifterna togs emellertid bort i senare del av vägledningsfasen. Anledningen var dels att IMY bedömde att personuppgiftsbehandlingen omfattades av kamerabevakningslagen, dels att den kommunala kompetensen i enlighet med kommunallagen är förhållandevis omfattande och därför ofta kan användas som rättslig grund för kommuner vad gäller mycket av den personuppgiftsbehandling som kommuner utför.

De slutliga frågeställningarna begränsades således slutligen till punkterna 1 och 3 ovan och formulerades slutligen på följande sätt:

1. Kan de uppgifter som samlas in via de aktuella LiDAR-sensorerna utgöra personuppgifter enligt dataskyddsförordningen?
2. Hur relaterar den tilltänkta användningen av aktuella LiDAR-sensorer till kamerabevakningslagen (2018:1200)?

IMY:s rapport Trygghetsmätning i offentliga miljöer med hjälp av IoT-teknik – slutrapport från Integritetsskyddsmyndighetens regulatoriska sandlåda om dataskydd, (dnr IMY-2023-15495) finns tillgänglig på IMY:s webbplats.⁷

För fallet med vistelsemätning har olika möjliga

Referenskonsekvensbedömningar kan bli normerande

sensorer utforskats för att göra mätningar i det offentliga rummet i syfte att öka tryggheten på allmänna platser. Tankarna rörande LiDAR-sensorer handlade om att minska riskerna för registrerades fri- och rättigheter genom att utgöra ett mindre integritetsintrång i enskildas personliga integritet än exempelvis genom användning av optiskamerateknik. Tekniken har potential men är emellertid i dagsläget så pass omogen för detta tillämpningsområde att den inte blir kostnadseffektiv i förhållande till de alternativa sensorerna i form av optiska kameror som i dagsläget kan användas för att lösa utmaningen med att göra vistelsemätningar.

Att tänka på vid användning av kamerateknik i det offentliga rummet

All kamerateknik som används på allmän plats, det vill säga i det offentliga rummet, innebär ett integritetsintrång för de människor som rör sig eller vistas på platsen. Det gäller oavsett om kameran använder optisk teknik eller annan teknik där individer kan identifieras. Det innebär att både EU:s dataskyddsförordning och kamerabevakningslagen (2018:1200) måste beaktas innan tekniken får börja användas.

FÖRHANDSTILLSTÅND

Idag krävs förhandstillstånd enligt kamerabevakningslagen från IMY innan en offentlig aktör får börja använda kamera eller liknande sensorer på allmän plats. Det innebär att en kommun eller region måste ha kommit förhållandevis långt i sina planer innan man ens kan veta om användningen är möjlig. Det är emellertid inte ett krav att man ska ha upphandlat en viss teknik. I annat fall skulle man riskera att sitta fast med upphandlad teknik som inte får användas. Däremot behöver man ha klart för sig

för vilket ändamål man ska använda sensorerna, hur många sensorer som ska vara uppsatta, vilket upptagningsområde som de ska ha, vilka klockslag de ska vara aktiva, önskad upplösning, hur man tänker sig att informera om behandlingen samt bedöma behovet av bevakningen och bevakningens proportionalitet i förhållande till ändamålet. Man behöver också ha klart för sig vilka risker bevakningen innebär för dem som kommer att registreras av sensorn och vilka åtgärder som planeras för att hantera riskerna. Det är också nödvändigt att ha klart för sig vilken rättslig grund för kamerabevakningen som gäller (lag, annan författning eller beslut). Beslut som fattas med stöd av kommunallagen kan för kommuner och regioner ofta användas som rättslig grund för behandlingen.

Tillståndsmyndigheten IMY:s handläggningstider för förhandstillstånd behöver också beaktas. Handläggningstiden kan variera beroende på IMY:s arbetsbelastning och mängden förhandstillstånd som har inkommit till myndigheten. Man bör vara införstådd med att handläggningstiden kan variera mellan 3 månader och 8 månader innan man kan få ett beslut. Om det inte är en offentlig aktör som ska använda sensorerna krävs inget förhandstillstånd men man behöver fortfarande förhålla sig till kamerabevakningslagens regler om information samt dataskyddsförordningens regelverk.

KONSEKVENSBEDÖMNING AVSEENDE DATASKYDD ÄR EN NÖDVÄNDIG FÖRUTSÄTTNING

Oavsett om det är en privat eller offentlig aktör som har behov av att använda sensorerna måste en konsekvensbedömning avseende dataskydd genomföras först. Vistelsemätning på offentlig plats med kameror eller liknande sensorer kommer att registrera många personer på allmänna platser och

kan komma att registrera uppgifter som kan avslöja uppgifter om hälsa som till exempel funktionshinder. Dessa faktorer är sådant som starkt talar för att konsekvensbedömning avseende dataskydd måste göras innan behandlingen påbörjas, jfr. Riktlinjer om konsekvensbedömning avseende dataskydd och fastställande av huruvida behandlingen ”sannolikt leder till en hög risk” i den mening som avses i förordning 2016/679, WP 248 rev. 01.

Av artikel 35.1 dataskyddsförordningen framgår att om en typ av [personuppgifts]behandling, särskilt med användning av ny teknik och med beaktande av dess art, omfattning, sammanhang och ändamål, sannolikt leder till en hög risk för fysiska personers rättigheter och friheter ska den personuppgiftsansvarige före behandlingen utföra en bedömning av den planerade behandlingens konsekvenser för skyddet av personuppgifter. En enda bedömning kan omfatta en serie liknande behandlingar som medför liknande höga risker.

På IMY:s hemsida finns ett översiktligt steg för steg stöd i kraven på en konsekvensbedömning.⁸

REFERENSKONSEKVENSBEDÖMNINGAR KAN BLI NORMERANDE

Som framgår av dataskyddsförordningen kan en enda bedömning omfatta en serie liknande personuppgiftsbehandlingar som medför liknande höga risker. Om en aktör tar fram en konsekvensbedömning kan denna således användas av andra med liknande behandlingar. Det kan därför finnas strategiska och ekonomiska fördelar såväl för beställare som leverantörer att offentliggöra sina konsekvensbedömningar för allmänheten eller åtminstone för kunder eller medintressenter.

Sveriges kommuner och regioner (SKR) har tagit fram en referenskonsekvensbedömning för trafikanalys med multisensorer som kan utgöra ett stöd vid användning av sensorer för andra ändamål än brottsbekämpning.⁹ Denna referenskonsekvensbedömning kan också utgöra ett stöd inför en eventuell ansökan om tillstånd för kamerabevakning för vistelsemätningar.

FÖRSLAG OM ADMINISTRATIVA LÄTTNADER PÅ GÅNG

Vid användning av kamera eller annat optiskt elektroniskt instrument för vistelsemätning (exempelvis LiDAR-sensorer) är offentliga aktörer idag som huvudregel skyldiga att ansöka om tillstånd för behandlingen av IMY. 2023 års kamerabevakningsutredning¹⁰ ska enligt direktiven utreda lättnader för offentliga aktörer vid användning av kameror.¹¹ Utredningen ska redovisa sina förslag den 15 april 2024.

Även om utredningen skulle föreslå regler som innebär att förhandstillstånd för kamerabevakning i framtiden inte kommer att behövas, innebär inte det att det blir några formella lättnader i dataskyddsförordningen. Det kommer fortfarande att krävas att den som har för avsikt att använda sensorerna följer kraven i dataskyddsförordningen, vilket troligen innebär att en konsekvensbedömning avseende personuppgiftsbehandling behöver finnas på plats innan behandlingen får påbörjas, se avsnittet ovan. Även kvarvarande materiella regler i kamerabevakningslagen kommer att behöva beaktas.

Slutnoter

¹<https://iotsverige.se/projektportal>

²Brottsförebyggande rådet 2023: Nationella trygghetsundersökningen; Listerborn, C. 2002: Trygg stad; diskurser om kvinnors rädsla i forskning, policyutveckling och lokal praktik. (Doktorsavhandling, Chalmers tekniska högskola, Göteborg)

³Dnr. IMY-2023-2602, se även <https://www.imy.se/publikationer/slutrapport-om-imys-pilotprojekt-med-regulatorisk-test-verksamhet-om-dataskydd/>

⁴En redovisning av workshopen av Tisha Hupkes och Hayley Ho finns att tillgå på förfrågan.

⁵<https://iotsverige.se/nyheter/trygghetsprojekt-vagleds-i-grazonsfragor-om-dataskydd>

<https://www.imy.se/nyheter/trygghetsprojekt-vagleds-i-grazonsfragor-om-dataskydd/>

⁶Prop. 2022/23:43 s. 15.

⁷www.imy.se/

⁸<https://www.imy.se/verksamhet/dataskydd/det-har-galler-enligt-gdpr/konsekvensbedomningar-och-forhandssamrad/sa-har-gor-man-en-konsekvensbedomning/>

⁹<https://klassa.skr.se/sidor/stodmaterial/Informationsklassningsexempel/bildanalys-referenskonsekvensbedomning>

¹⁰Ju 2023:I.

¹¹Direktiv 2023:40 Lättnader för kamerabevakning i vissa verksamheter.

Med stöd från

Strategiska
innovations-
program